

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De furtis & obligationibus ludentium, paragraph. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

fortasse non videbitur alicui improba-
bile, posse saltem aliquando retineri.

Nam si eiusmodi fuerunt circum-
stantiæ, ut dominus verè illam rem
pro derelicta habuerit, jam domini-
um illius à se abdicavit, h atque adeo
ad illam jus amplius non habet. Ad
discernendum autem, quando rem
suam dominus pro derelicta habeat,
ita ut eiusmodi res sub nullius domi-
nio sit, & consequenter sit primi occu-
pantis, hanc regulam in simili habet
Delugo. i Quando, inquit, sive ra-
tione temporis longinqui, sive alia-
rum causarum æquivalentium, puta
loci distantia, potentia furis, rei utili-
tas &c. res item sit extra potestatem
domini, ita ut ab illo non possit ullo
modo recuperari, eo ipso censetur jam
domino carere. Hæc in gratiam huius
probabilitatis: tamen quia regulariter
non præsumitur dominus absolute
rem suam velle pro derelicta habere,
sed sub conditione, donec sit modus
eam recuperandi, cum nemo præsu-
matur, suas res, propter quamlibet
vulgarem difficultatem recuperandi,
velle profus amittere, ideo apparenti
domino res erit regulariter modo di-
cto restituenda. Vide, quæ dicam tr.

3. c. 2. §. 8. n. 12.

h l. infr. tr. 4. c. 1. §. 3. num. 4. i
De Lugo de just. t. 1. d. 6. sec. 10. num.
100. & sec. 12. n. 140

15. Illud concedo, posse nos sequi,
cum Lessio i & Molina, l tibi jus
competere petendi à domino illud
pretium, quo rem emisti à dictis la-
tronibus, si illam velit; qui si nolit
pretium illud dare, eam tibi poteris
retinere. Ratio est, quia cum nulla sic

fiat injuria domino, imò ejus negoti-
um bene geratur, censetur is consenti-
re in tuam emptionem, & voluisse,
ut potius res fieret tua, cum onere, ut
eam (reddito tibi illo pretio) sibi resu-
meret, quam omnino irrecuperabi-
liter amittere.

i Less. l. 2. l. Mol. l. c.

16. An qui rem bona vel mala fide
à fure emit, vel dono accepit, possit a-
liquando eandem reddere furti, dice-
tur tr. 3. c. 3. §. 2. & 3.

CAPVT NONVM.

*De peculiaribus quibusdam furtis in lu-
dendo, venando &c.*

DE his, non solum quæ ad fur-
tum restitutionemque perti-
nent, hic subjiciam, sed etiam,
quæ ad eorum completam faciunt tra-
ctationem, ut scilicet uno contextu to-
ta eorundem cognitio habeatur, & ne
eodem, cum molestia lectoris, meo-
que labore iterum reverti cogar.

§. I.

*De furtis & obligationibus lu-
dentium.*

LVDUS est certamen à quod-
dam susceptum ad competen-
tem animi oblectationem, cui,
ne frigeat, solet adjungi pactum seu
contractus quidam, ut victori res ab u-
troque exposita approprietur.

2. Et quidem certum sit primo,
ludum ex se non esse illicitum à spe-
ctareque ad virtutem Eutrapeliæ seu
affabi-

PP 3

affabilitatis: ex se, inquam, nam si adfit periculum blasphemia, rixarum, furti &c. esse illicitum, ignorat nemo. Nec item est illicitus ex eo præcisè, quod fiat ex intentione lucrandi, siquidem affectus lucri moderatus, si intendatur media via justa, ut fit etiam in alijs contractibus, illicitus nequaquam est.

a *S. Th. 2. 2. q. 168. ar. 2.*

3. Certum sit secundò, aliquos ludos legibus esse *b* prohibitos, nempe eos, in quibus magis fortuna, quàm ars dominatur, ut ludus alearum & taxillorum esse solet. Quoad laicos tamen, secluso alio periculo, ire contra has leges, non est mortale: saltem ob præscriptam illarum legum desuetudinem. Quoad Clericos, si sint beneficiarij, vel in sacris, vel Monachi, quando sunt aleatores per modum habitus, putat Sanchez, *c* esse mortale. Dico (aleatores per modum habitus) nam contra hos videntur *d* Canones loqui. Quare excusabitur mortali, qui semel aut bis, aut ter luserit, aut si crebro, non tamen per longum tempus. Silvester & Cajetanus apud Dianam *e* excusant omnino hos Clericos & Monachos, quantum est ex vi juris positivi, quia æque id proprijs in desuetudinem abiit. Semper excipit, nisi in Diocesi sit aliqua peculiaris constitutio ludum graviter prohibens.

b *l. Mol. tr. 2. d. 521. Rebell. 2. p. li. 12. qu. 7. Less. l. c. c. 26. Val. p. 5. c. Sanc. t. 1. conf. li. 1. c. 8. dub. 28. d. Reb. Less. l. c. e Diana p. 4. tr. 4. ref. 183. legatur Mol. d. d. 521. n. 6. & idem Diana p. 7. tr. 2. re. 3.*

4. Certum sit tertio, antecedenter ad ludum debere abesse fraudem, ac dolum. Quare si positivè fingis te imperitum ludendi, obligaris ad restitutionem. Notat autem Rebellus *f* si tua peritia ignaro ludendi tanta sit, ut extra orane periculum semper lucraturus sis, teneri te ad restituendum totum, quod lucraris: si vero in duplo vel triplo minori periculo perdendis, non teneri, nisi ad dimidiam, vel ad tertiam partem &c. Sed certe probabile est, *g* si ve noscatur, si ve non noscatur peritia vel imperitia alterius, nec inde oriri obligationem restitutionis, si sine positiva fictione seu fraude procedatur. Ratio potissima mihi est, quia, ex more jam recepto, quilibet ex collusoribus cedit in hoc juri suo, dum suscipit sponte ludum.

f *Reb. l. c. q. 4. n. g. Sal. alijs apud Dian. p. 7. tr. 9. ref. 29. & re. 31.*

5. Quando vi, minis, injurijs, vel similibus aliquem pertrahis, ut ludat, & is postea perdit, te debere restituere acquisita per hunc coactum ludum communior *h* fert opinio. At Bonacina *i* alijsque, satis probabiliter, non obligant pertrahentem ad restitutionem: multo minus pertractum. Ratio est, quia esto, injuriosè se gesserit pertrahens, unde hanc injuriam, si gravis fuit, satisfacere suo modo debet, tamen contractus fuit justus; æque enim collusor uterque perdere & acquirere potuit, & æque sufficiens fuit consensus, quamvis meticulosus in altero. Addit Bonacina, à Confessarijs non solere ejusmodi pertrahentes obligari ad restitutionem.

h *l. Dian. p. 2. tr. 7. ref. 27. & p. 4. t. 4. ref.*

l. 4. ref. 169. i. Bon. d. 2. de rest. in part. 9. 2. p. 2. n. 9. cui adde Dic. Trull. Hurt. cit. à Diana p. 7. tr. 9. ref. 12.

6. Certum sit quartò, à ludo ipso debere omnem fraudem exulare: quare si ea utaris contra ludi leges, teneris reddere tum id, quod lucratus es, tum quod victus à te certo (vel si probabiliter, pro rata probabilitatis) lucratus fuisset. Fraus autem esset, si chartas suffureris; si eas signis notes. Si ludas tertio quodam admonente de punctis adversarij, si decipias in numerandis calculis vel pecunia &c. Quando est dubium, an alter lucratus fuisset, alibi diximus. l

l. sup. li. 2. c. 3. §. 7. v. ludus.

Illud certe est probabile, eum, qui vicit ludentem usurpantem fraudes, posse iuste, quæ vincit, *m* retinere. Ratio est, quia ipse ex parte sua sincere ludit, ergo non est propter culpam colludentis lucro suæ victoriæ defraudandus.

m. S. Th. Silv. 5. Ant. alijq. excepti accitati à Diana p. 4. tract. 4. ref. 169. contra Victoriam, Garç. Alcozer & alios.

7. Dixi autem (contra legem ludi) quia aliqua fraudes, seu astutiæ permittuntur, v. g. quando habes talem sortem, seu tale ludi initium, ut omnino victurus sis, duplices tamen sponsonem, vel quando non habes, unde sis certo vincendus, pari modo duplices, ad deterrendum adversarium &c. sæpe etiam alicubi usu receptum est, ut quando quis se decipit in numerandis calculis, sibi imputet.

His certis positis ad peculiare quasdam explanationes descendamus,

Ludere pecunia, sive numerata, sive credita.

8. Dicendum est primò, furtum non committere *mm* eum, qui acquirit aliquid per ludum, etiam prohibitum, atque adeo nec obligari ad restitutionem, nisi post sententiam iudicis. Ratio est, quia leges (loquimur de locis, ubi viget jus commune) solum concedunt ei, qui perdidit per ludum vetitum, repetitionem in iudicio, & negant victori actionem, si forte perditor nondum solvit, idq; in pœnam: at pœnam nemo tenetur solvere, nisi post sententiam.

mm Mol. d. 523. Less. l. c. n. 17.

9. Hinc in ludo vetito perditor, qui solvit numerato, non potest ante sententiam occultè per compensationem aliquid sumere à victore, quia hic nihil debet ante sententiam. Solum ergo, qui dedit, poterit comminari repetitionem, imò & pacisci cum victore, de recipiendo aliquid in pretium, quod juri suo cedat non repetendo.

10. Quæres: si perditor non habeat animum repetendi à iudice, sed paciscitur tamen, id fingens, potestne retinere, quod exigit, ne repetat? Respondeo, Molina hunc non esse tutum ait in conscientia, si retineat. Puto tamen, esse tutum, quia vere habet jus repetendi, potestque repetere; cui juri vere cedit, quod est pretio æstimabile.

11. Dicendum est secundò: qui ludo prohibito lusit credita pecunia, potest *n* non solvere. Ratio est, quia quamvis præscindendo à jure communi

communi positivo, deberet solvere, unde in locis, ubi non viget jus commune, omnino debet: tamen jure hocposito, non tenetur: siquidem, quod fit circulo illo, (ut nimirum prius solvat, & deinde per judicem repetat) potest per se facere, cum moraliter idem sit; multo magis, si in judicio, ex defectu probationis, timeatur vel mora magna, vel negatio justitiæ. Neque dicas, hæc est pœna, ergo debetur post sententiam: nam respondeo, ita quidem esse, tamen, cum retineretur remeam ante, vel accipere post sententiam, re ipsa æquivalent, non est injustitia, alterutrum modum eligere: aliter respondent alij.

n. Mol. d. 523. & 524. Less. l. c. Sotus Navar. Tol. contra Medinam, & Sal. apud Bartol. S. Fausti, loco max citando. q. 12. o. In tota Gallia, Hispania, Anglia, & ferè tota Italia jus commune Casareum non vigere docet Bartol. à S. Fausto in speculo Conf. d. 32. q. 5. n. 5.

Quod si quis fortè juravit, se solviturum, tenetur solvere, ob reverentiam juramenti, licet possit deinde repetere: at si etiam juravit, non repetere, posse ante absolutionem juramenti, alibi p. dictum est.

p. sup. lib. 3. in dec. c. 2. §. 5. à n. 6.

12. Carolus V. pro Regnis Hispaniæ tulit legem, prohibentem ludere credito, etiam ludis alioqui permisis, & insuper irritas & nullas effecit quas cumque promissiones & obligationes ex quo fit, ut intra Hispaniam, etiam in ludis permisis, non teneatur quis solvere, quod credito perdidit, cum

ex jure communi solum non teneatur in prohibitis.

Petes. Si uterque ludens renunciaret legi concedenti, cedatque juri suo, poteritne alteruter non solvere, & solutum repetere? Respo deo, si non intercessit juramentum, potest, quia huic juri facto in favorem boni communis cedere nullus valet; si intercessit juramentum, videndum est, an juramentum contra leges positivas obliget, de qua re nos fusè in superioribus q. disputavimus.

q. sup. lib. 3. cit. c. 2. §. 3. à n. 39.

13. Dicendum est tertio; si quis, cum luserit credito, solvat id, quod amisit, posse victorem illud justè retinere. Ratio est, quia lex solum concedit, posse repeti, & non vero non posse retineri; & saltem ita consuetudo optima legum interpres explicuit, Consonat, quod dixi n. 9.

r. Mol. l. c. licet contrarium sentiat Rebell. l. c. q. 8.

Ludere cum animo non solvendi, vel non solvendi nunc.

14. Si quis five credito, five numerata pecunia, animo non solvendi ludat, atque id alter ignoret, non poterit retinere, quod lucratur. Ratio est, quia contractus fuit inæqualis, alterum decipiendo: suppono enim, collusionem similem animum non habuisse; si quis ludat, animo non solvendi nunc, colliges ex dicendis mox, n. 17.

Vincere plus, quam amittere.

15. Si ludatur pecunia numerata, quarè

quari potest, an alter vincere, plus quam habeat, possit? v. g. habet quis solum quatuor, potestne sine iniustitia vincere octo vel plus? Respondeo, uno jactu, & cum una persona non potest, quia contractus non esset æqualis, si solum potest perdere quatuor, sed vult vincere octo.

¶ *l. Soc. in 4. qu. 5. ar. 2. Aragon. 2. qu. 32. ar. 7. Alcozer tr. de Ludo, c. 16. alij.*

16. Dixi (cum una persona) siquidem quando sunt plures colludentes, v. g. sex, & singuli ponunt v. g. quatuor, poterit victor uno jactu vincere viginti à quinque suis collusoribus.

Dixi item (uno jactu) nam in toto ludo distingui solet, & si enim tu fingas, habere multum pecuniæ, decipiasque alium, qui putat te habere multos nummos, teneris restituere illud plus, quod lucratus es. At vero si nihil fingas, non teneris. Ratio est, quia in priore casu tu illum fallis, in posteriore ipse se decipit. Verum cur eadem distinctio adhibita non est, quando agitur de uno jactu?

¶ *Id debent docere Sanc. Lopez, Beja, Tol. alij, cit à Diana p. 1. tr. 8. ref. 67. dum ajunt, posse vinci plus, quam quis potest perdere.*

17. Expediunt igitur dic, id, de quo disputamus, in praxi raro contingere. Nam quamvis lusor non habeat actu, nisi v. g. quatuor, habet tamen potentia, cum possit regulariter ab alio sibi mutuare, atque adeo perdere credito; sed absit fraus nolendi deinde solvere; hoc enim pacto clare esset iniustus contractus, ut dictum est nu. 15.

Neque obstat, pactum fuisse de lu-

dendo numerata pecunia; non obstat, inquam; nam si re vera sim deinde pecuniam ex mutuo, vel ex aliqua alia ratione habiturus, eamque colludenti sincere soluturus, non est, unde iudicer, pactum graviter infringere. Quæ doctrina etiam videtur vera in ludente pecunia prorsus nulla, sed cum animo, ut si perdat, sincere soluturus propediem sit.

Ludere cum his, qui alienare nequeunt.

18. Qui cum his ludit, & peccat, & restituere tenetur, quod lucratur. Rursus ij, qui nequeunt alienare, quia pecuniam propriam non habent, quam collusori forte victori solvere possint, tenentur eidem collusori restituere, quod lucrati fuerint.

Ratio hujus dicti posterioris est, quia non inierunt contractum æqualem, dum vincere voluerunt, sed perdere non potuerunt. Ratio prioris est, quia acceptarunt rem alienam, invito domino. Excipe, nisi collusor sciat, illum alienare non posse, illum esse, v. g. filium familias carentem peculio; tunc enim restituere filius familias non tenetur, ut quod vincit, quia collusori scienti & volenti nulla facta est iniuria.

¶ *u Sayr. Henr. Azor. Bon. apud Dian. p. 1. tr. 8. ref. 67.*

Iam percurramus singulos, qui alienare nequeunt.

Filius familias, quid possit in ludis expendere, dictum superius est, & unum tangam mox nu. 27.

19. Vxor potest perdere, primo bona para-

na paraphernalia : secundo ea, quorum habet liberam administrationem : tertio, quæ vir tacite vel expresse concedit : tacite autem concedere censetur ea, quæ similes mulieres ejusdem conditionis solent ludo exponere, vel in alios usus pro suo arbitrio consumere, ut superius a suo loco diximus.

a *sup. tr. 1. s. 2. §. 3.*

20. Maritus, in scia nolenteque uxore, ea exponere ludo potest, quæ sunt liberè sua : quare quamvis non raro peccet, etiam in his exponendis, peccato contra filiorum charitatem, & familiæ, si propter ludum ijs graviter necessaria desint, tamen colludentes, si vincant, non obligantur ad restitutionem, quia à potente alienare pecuniam accipiunt. Quæ vero ad uxorem pertinent, ludo committere, ea invita, maritum non posse, nimis est manifestum, de quibus bonis dictum est satis, dicto tr. 1, cap. 2. §. 3.

21. Servus potest ludo exponere peculium, id est, ea, quæ sub suo pleno dominio sunt : quæ autem sint ejusmodi, vide superius dicto cap. 2 §. primo.

22. Quid de famulo, qui ludit pecunijs, quas depositas apud se habet, domini sui? Idem quare de depositario non famulo,

Respondeo, vel de peccato interrogas, vel de obligatione restitutionis.

23. Si de primo, peccat, quando dominus esset graviter invitus, quia injuria est, te re mea velle uti, me repugnante. Quoniam vero, quando nullum damnum evenit domino (ut si famulus promptus est in reddendo

deposito, ut primum dominus illud poposcerit) non est gravis rationabiliter injuria, ideo tunc erit à peccato saltem mortali depositarius excusandus. Idem certè b solet concedi famulo, si is pari promptitudine reddendi, sine ullo domini damno, negotietur pecuniam ejusdem apud se depositam, applicando sibi lucrum.

b *tot. aliq. apud Reb. 2. p. qu. 4. num. 22.*

24. Si de restitutione loquaris, erit distinguendum : c si enim nomine suo famulus illam pecuniam ludo committat, debet quidem eam reddere, non vero, quod ex ludo lucratur.

c *Reb. l. c.*

Ratio est, quia sicuti damno suo ludit, sic lucro suo acquirit : at si nomine domini, utrumque debet, sortem quia est domini ; lucrum, quia domini nomine acquisitum est.

25. Religiosus vel ludit cum consensu superioris, sive tacito, sive expresso, vel sine consensu. Si sine consensu, dico primò, certum esse, ipsum contrahere obligationem restitutionis, tum illius, quod ipse lucratur, quod certe debet restitui collusori ; tum illius, quod idem Religiosus perdit, quod à victore debet monasterio restitui, & in victoris defectu ab ipso met Religioso de proprio peculio, si illo fruitur, vel alio simili modo, ut de Religioso furtum committente dicitur universim inferius. d Ratio hujus dicti est, quia contractus est nullus, ut ex dictis patet.

d *infr. tr. 4. p. 1. §. 1.*

Si cum consensu Superioris ludit Religio-

Religiosus, dico secundò, non esse obligacionem restitutionis, quia contractus est validus, possitque esse utilis monasterio.

Inquires: potestne Religiosus consumere ludo, quod habet tacite, vel expresse à Pralato in suam honestam recreationem? id, quod etiam potest queri de Religioso, qui ad scientias v. g. discendas, vel ad alia negotia sustentatur extra monasterium; debet enim & is habere aliquid proportionatum in suam honestam recreationem.

Respondeo; Rebellus docet, tunc nullam esse obligationem restituendi, quia Pralati, etiam si prohibent ludum suo Religioso, solum sunt inuiti in modo, non in substantia alienationis; iam enim concedunt, eam summam alienari posse in recreationibus, quam summam esse quatuor vel quinque aureos ex centum annuis, docet idem Rebellus. Contra, Rodriguez f ait, semper adesse obligationem restitutionis, quia nunquam præsumitur Pralatorum licentia, ad expendendum in ludo. Sed est distinguendum: si ludus sit prohibitus, & indecens statui Religioso, puto cum Rodriguez, numquam præsumi licentiam, ne ad substantiam quidem: quare tunc adesset, præter peccatum, onus restitutionis: si sit licitus & honestus, cum præsumatur licentia, saltem quoad substantiam alienationis, utrumque onus peccati & restitutionis evitabitur.

e Rebel. l. c. q. 4. n. 6. f Redr. r. 2. q. Reg. 28. ar. 3.

27. Quod dico de Religioso, dictum intellige de filio seculari, ludente cum

pecunijs paternis: solum addo, in parte seculari, præsertim nobili ac divite, facilius, & fortasse semper præsumi, patrem non esse invitum, quoad substantiam, licet sit quoad modum, si filius amittat, etiam in ludo prohibito, illam quantitatem concessam tacite in recreationem, quia minus seculares patres ad hanc prohibitionem attendere solent, quam Pralati Religiosi.

Fures ludentes.

28. Fur & usurarius, similesque, vel ludo exponunt eandem rem numero, quam furati sunt, vel ejus pretium: si primum, collusor, qui, etiam bona fide lucratur, debet, ubi furtum cognovit, rem domino, non ipsi furi, vel usurario (quidquid alij g dicant) restituere, quia dominium rei ablatæ semper remanet apud dominum: facta autem hac restitutione, fur tenebitur, æstimationem rei ipsi collusori restituere: nam contractus ludi fuit justus & validus, unde justè collusor illam æstimationem acquisivit. An ut recuperet, quod justè jam vicit, possit collusor rem reddere furi, colligi potest ex dicendis tr. 3. c. 3. §. 2. & 3.

g innominati apud Reb. 2. p. 9. 4. nu. 15. h. Mol. d. 518.

29. Quod si collusor sciebat, rem fuisse furtivam, & nihilominus lusit, Molina l. negat, furem debere restituere collusori illæ rei æstimationem, quia contractus ludi fuit nullus, utpote de re scienter aliena.

l. Mol. d. 337. n. 6.

30. Si secundum, id est, si à fure

Q. 9. 2

commis-

committatur ludo pretium rei ablatæ, tunc si non habet fur alia bona, collusor, qui, etiam bona fide lucratur, tenetur, re cognita, restituere dictum pretium, quia contractus ludi fuit nullus, cum illud rei pretium omnino solvi debuerit domino, & consequenter ludo exponi à fure non poterit. At si fur alia bona habet, non tenetur *m* collusor, quæ vicis, restituere, quia fur potest per alia hæc bona furto satisfacere, atque adeo exponendo illud pretium, validum fecit ludi contractum. Hinc etiam fit, ut in hoc posteriore casu, si fur ipse vincat, non teneatur restituere collusori, quod lucratur; teneatur in priore, quia in posteriore contractus fuit validus; at fuit in priore nullus. Faciunt huc, quæ dicam tr. 3. c. 3. §. 4. n. 26.

m Bonac. d. 1. de rest. in particul. q. 2. p. 2. n. 18. alios citans.

Cooperatores ludi; ubi de loco, quem appellamus Barattaria.

31. Qui domum, mensam, taxillos, chartas, similiaque subministrant ad ludum, peccant mortaliter, si ludus sit mortalis, quia illi cooperantur; ut taceam interim, hanc subministratorem multis in locis esse lege prohibitam. Tenentur *n* etiam ad restitutionem rerum ibi perditarum, si perdantur fraudibus, aut ab ijs, qui alienare non possunt. Tenentur autem secundo loco, id est, in defectum colludentium, ut ex infra dicendis colligetur. Cum autem hæc subministratio sit ex se actio indifferens, possit

ex rationabili causa excusari à cooperatione peccati: sed quia est in materia iustitiæ, causa debet esse major, ut alibi diximus, *p* quàm in cæteris; utique, omnibus expensis, proportionata actioni.

n lege Navarr. in Man. c. 20. n. 15. Reb. l. c. 9. §. 5. sec. ult. n. 5. Mol. disp. 521. n. 5. & d. 233. n. 3. o Delugo t. 2. de just. d. 19. sect. 2. §. 4. n. 70. p. Sup. li. 5. c. 1. §. 4. à n. 15.

32. Appendix prædictorum est illa quaestio, an Princeps licitè possit concedere vel permittere licentiam liberam exponendi domum (*Barattaria*) ad eiusmodi ludos? & absolute negativè *q* respondemus, quia æque cooperaretur ad ea damna, quæ non sunt à Principe permittenda.

q Sanchez, Trullench. alijs, apud Dianam p. 7. tr. 9. ref. 39.

Dices, permitti solent meretrices, ergo & huiusmodi lusoria domus. Respondeo, adesse manifestas disparitates. Nam primò, majora mala timeantur in Rep. ex peccatis contra iustitiam, quam contra castitatem: secundò, Princeps non debet esse tam sollicitus de peccatis ex se occultis: tertio, facilius abstinetur à prædictis injustis ludis, non data commoditate, quàm ab impudicijs, quæ, ne peiores committantur, si meretricium prohibeatur, merito timeatur.

33. Excipit Diana *r* ludum (*Barattaria*) & ludum *Capo di Guardia*. Hos enim posse principem permittere, concedit, propter rationabiles causas. Nam prior mandat Remp. hominibus perditæ vitæ, posterior tollit

militum

milium otium. Sed in hoc posteriore adverte, illuc solos milites, non vero alios debere confluere; secus, jam non esset ad levandum dumtaxat militum otium, & rediret doctrina data nu. 32.

1 Dian. p. 2. t. 15. m. 45.

34. Superioribus hisce diebus agitatum fuit, an viro nobili liceret in domum suam, non quidem populares quoscumque, sed similes sui Nobiles ad ludendum admittere, iisdemque aleas, & similia subministrare? Distinctum à me fuit, si omnibus expensis ludus est licitus, nec timentur illa inconvenientia blasphemiarum, nec pecuniæ paternæ vel uxoriæ, vel alienæ consumptio &c. sed mera otij sublevatio, licere: sicuti licitus est ipse ludus. Si contra, nullo modo, quia jam redirent dicta numeris precedentibus.

35. Inquires: hi ministrantes mensam, chartas, imo & aquam vinumve frigida, & similia ludentibus, possuntne sine onere restitutionis retinere excessum pretij, quem communiter pro dictis rebus accipiunt ab iisdem? Respondeo, probabile est, non posse, præscindendo ab alio inconvenienti. Ratio est, quia quando quis scit valorem rei, & tamen necessitate non compulsus, nec vi, metu, dolo actus, illam majori pretio emit, judicatur, & excessum velle liberaliter donare: multo magis, si res agatur inter consanguineos & amicos. ita autem regulariter est in casu nostro. Idem confirmat ex Sà: *p* qui pro re emptâ (inquit) plus justo dat, sine vi, fraude ac errore, præsumitur donare.

n Dian. p. 5. t. 14. ref. 29. o Navarr. Med. Reginal. Molin. ibid cit. p. 5. V. venditio nu. 2.

§. II.

Venator, piscator.

1. **A**ccipe de his breves in legis morem aphorismos. Animalia, quæ domino carent, quæ communiter sunt, quæ consuetudinem non retinent redeundi ad dominum; sive in suo, sive alieno fundo, vel mari capias, tametsi ibi prohibita sit venatio vel piscatio, tua *a* sunt, nec restitutioni subduntur: esto, si iusta sit lex prohibens (quæ etiam iusta, præscindendo à gravi aliarum rerum damno, non obligat *b* ad mortale) esto, inquam, tenearis ad poenam, si qua est, sed post *c* sententiam iudicis, & ante illam, ad dicta damna vineis segetibus, arboribus fortassis illata.

a Less. li. 2. c. 5. d. 39. Aror. p. 5. lib. 2. c. 13. qu. 2. Rebell. p. 1. lib. 1. qu. 14. Mol. d. 41. & 51. Layman. lib. 3. tr. 1. c. 5. n. 12. b Less. l. c. nu. 40. lege Castrop t. 1. tr. 3. d. 1. p. 15. num. 6. Dicastill. loco max citando n. 303. c Layman. l. c. nu. 14.

2. Pisces, cervi, cuniculi, uno verbo, feræ venabiles in locis circumscriptis, nimirum claustris, vivarijs, piscinis inclusi, ne communes creduntur: qui temere, sine domini consensu, ijs molestiam ferat, furti *d* condignam multam, etiam in foro conscientiæ, sustineto. Quod tamen non nemo *e* docet, id solum intelligi de locis circumscriptis, ita parvis, ut do-

Q 9 3

minus